

DE MAGERE BRUG IN DUPLO

Michel Bakker

1 Magere Brug (brugnr. 242) in 2021.

In de serie 'Bruggen in de Kunst' dit keer misschien wel de bekendste brug van Nederland: de Magere Brug over de Amsterdamse Amstel. Otto Schilling en Antoon Erfteemeijer schilderden de brug op 14 juli 2012 vanuit een hoekhuis aan de Kerkstraat, tegelijkertijd en naast elkaar zittend.

DE BRUG

De Magere Brug is in of vlak na 1691 aangelegd naar een ontwerp van Hans Jansz van Petersom, als voetgangersbrug in het verlengde van de Kerkstraat; daarom aanvankelijk ook Kerkstraatbrug geheten. De brug had maar liefst dertien doorvaartopeningen tussen eenvoudige houten jukken. In het midden bevond zich een enkele ophaalbrug. De doorvaartopeningen nabij de beide Amsteloevers waren als bergplaats in gebruik.

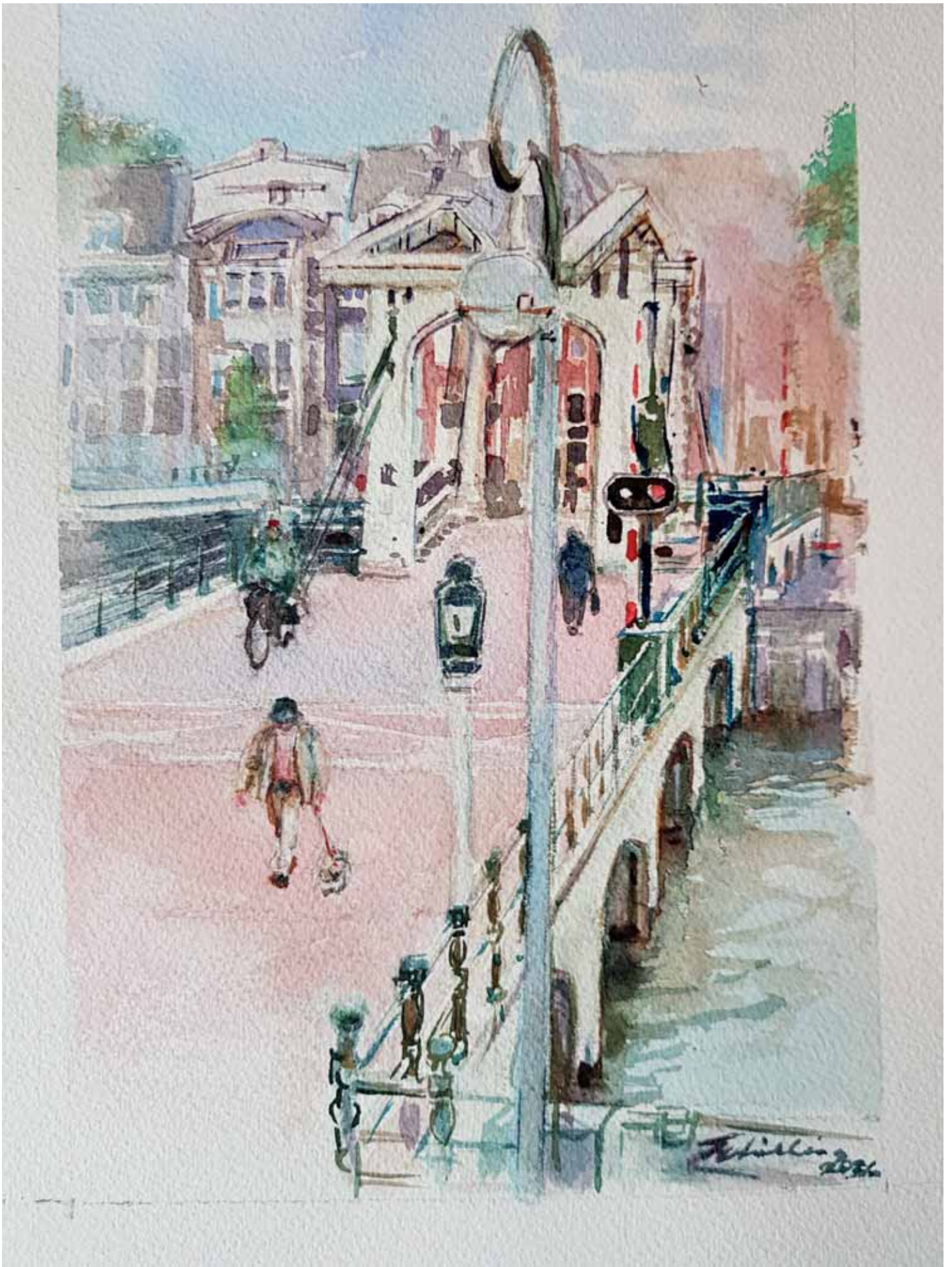
De brug wordt 'mager' genoemd vanwege haar smalheid, maar misschien werd deze notie nog versterkt door de aanvankelijk veel bredere stenen brug die hier tijdens de vierde staduitbreiding van 1663 gepland was. Het rampjaar 1672 veroorzaakte echter een economische terugslag waardoor de overkant van de Amstel (Nieuwe Herengracht, Nieuwe Keizersgracht, Nieuwe Prinsengracht) nagenoeg onbebouwd bleef. Toen er einde 17de eeuw wel wat meer bebouwing kwam, koos men voor een eenvoudiger, goedkoper en smaller alternatief, magerder dus.

2 Doorkijkje van de Magere Brug in 2016

3 Magere Brug, Otto Schilling, aquarel, 2021
Coll. Schilling.

4 Magere Brug, Antoon Erfteijer, acryl, 2021
Coll. Erfteijer.

5 De brug tijdens de reconstructie in 1934.
Rechts de noodbrug.
Coll. Stadsarchief Amsterdam (Polygoon).

Raad van Advies Bruggenstichting

ARUP

Gemeente Amsterdam
Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer

ProRail

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

6 Onderhoud aan de brug in 1949,
Coll. Nationaal Archief, fotograaf J.D. Noske.

In 1840 kwam er bij een renovatie een dubbele ophaalbrug in het midden; inmiddels passeerden ook rijtuigen de brug. Dertig jaar later bracht men het aantal doorvaartopeningen terug tot negen.

Houten bruggen zijn er niet voor de eeuwigheid en tussen 1918 en 1927 ontwierp de architect Piet Kramer een reeks vervangen-de bruggen, variërend van een volledige reconstructie van de oude houten brug tot modernere versies, waaronder een bascule-brug. In 1934 besloot het gemeentebestuur de brug toch in oude stijl te herbouwen, maar dan wel naar tekeningen van Kramer. De iets bredere brug kreeg toen stalen liggers en een betonnen paalfundering. Alle stenen uiterlijkheden werden weggewerkt achter houten betimmeringen. Er bleven restauraties noodzakelijk en in 1969 verving men het oude houtwerk van de vallen, hameipoorten en balanspriemen door Afrikaans azobé. De hameipoorten staan overigens op natuurstenen neuten. Op 7 februari 1986 werd de brug beschadigd door een aanvaring; een schip was door ijsgang uit koers geraakt. Opnieuw vonden toen herstelwerkzaamheden aan de brug plaats.

staan om zo door eigen lichaamsgewicht de balans te regelen. Een dergelijke werkwijze werd door de arbeidsinspectie uiteindelijk als te gevaarlijk beoordeeld.

Na herstel en herinrichting in 2003 werd de brug voor autoverkeer voortaan afgesloten. Nu gebruiken alleen fietsers en voetgangers de overgang. Rondvaartboten varen er zonder hinder onderdoor maar enkele malen per dag moet de brug open voor hoger scheepvaartverkeer. Iconisch voor Amsterdam bij nacht is de verlichting. Lange tijd met 1800 gloeilampjes, nu met leds. Op de brug staan ook replica's van de 17^e-eeuwse lantaarns van Jan van der Heyden, de oudste straatlantaarns van Amsterdam.

Op 14 juni 2015 kreeg ze een ICOMOS *Water en Erfgoedschildje*. Jaarlijks vindt op Bevrijdingsdag bij de brug een concert plaats, meestal in aanwezigheid van leden van het Koninklijk Huis. De brug is ook onder meer decor geweest in de James Bondfilm 'Diamonds are forever'.

Tot 1994 openden en sloten twee brugwachters de brug in een risicovol *pas de deux*. Bij het openen trok men aan de haalketting en remde vervolgens de balans af. Het sluiten was geen sinecure want beide brugdelen moesten tegelijkertijd tegen elkaar komen. Na een duw tegen de tegengewichten moesten de wachters om de snelheid van de bewegende brugdelen te regelen op het wegdek gaan

DE SCHILDERS

Otto Schilling (Scheveningen 1953) voltooide in 1980 de avondopleiding Illustratief Teken en Schilderen aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten te Den Haag. Na vele illustratieopdrachten werd het portret in aquarel zijn specialiteit. Hij werkte onder de noemer "Atelier de Os" in het centrum van Haarlem. Tegenwoordig schildert hij landschappen en stadsgezichten. Voorbeelden van zijn werk zijn te vinden op de website: ottoschilling.exto.nl

Antoon Erfteemeijer (Hoorn 1954) studeerde kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Leiden (1973-1982) en volgde daarna de opleiding Schilderen, Teken en Grafiek aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag (1992-1997). Van 1987 tot 2021 was hij werkzaam in het Frans Hals Museum, aanvankelijk als educator, sinds 2008 als conservator moderne kunst. Ook is hij als conservator verbonden aan de KoepelKathedraal te Haarlem. Hij publiceerde tal van artikelen, catalogi en boeken over kunst, en schrijft ook fictie.

Met dank aan
Olga van der Klooster.

Literatuur

- J. Oosterhoff red., *Bruggen in Nederland 1800-1940, Bruggen van beton, steen en hout*, pp. 360-362, Utrecht 1998.
- Frank V. Smit, *Bruggen in Amsterdam*, pp. 310-311, Utrecht 2010.
- 'De Magere Brug van Amsterdam', www.onh.nl, 15-06-2015: Liza Koppenrade.
- 'Gemeente Amsterdam, Gebouwen, gebieden en kaarten: Brug 242', http://www.amsterdam.nl/kunstencultuur/monumenten/monumenten-0/gebouwen-gebieden/beschrijvingen/magere_brug/
- 'Stedenman, Meest gefotografeerde brug van Amsterdam', <http://www.amsterdam-nu.nl/monumenten/86-magere-brug-oudste-brug-in-amsterdam.html>